

אור שלום

מרכז תורני ללימוד פנימיית הגוריה והגסוד
לאורו של האזמז"ר מקומה"א י"ט אוהר"ר שלום ספרין רבקה"א

י"ל ע"י בית המדרש אור שלום קרית ארבע ת.ד. 88 מיקוד 90100
<mailto:info@ohrshalom.net>

מאורות שלום העלון השבועי שלך
<http://www.ohrshalom.net/>

הרב נועם צחור
נכתב ע"י התלמידים

ט"ו בשבט – תשס"ח
ראש השנה לאילנות – וט"ו באב תיקון היסוד

השיעור לעילוי נשמת חיים בן יהודה – שולמית סלמה בת רבי ישראל - שרה בת חיים ת.נ.צ.ב.ה.
הרב נפתלי חיים בן דוד – האשה הצדקת מינה בת הרב בן ציון ת.נ.צ.ב.ה.

והנה גם ו' **חדשי החורף הם בדכורא** על דרך
הזה: תשרי הוא גולגולת הזכר.
חשון וכסליו תרין אודנין.
טבת ושבת תרין עיינין.
אדר הוא החוטם.
נשאר הפה של הזכר שאין לו רמז בחדשים.
ולסיבה זו נצטוו הסנהדרין לקדש את החדש
מצות עשה ויוציאו הדבר מפייהם ויאמרו
מקודש מקודש... " [עכ"ל]

אם כן נמצאנו למדים כי החודשים הם
מסודרים זה כנגד זה "זכר ונקבה בראם"⁵
וזה סדרם :

ק"ץ - נוקבא		חורף - דוכרא	
ניסן	גולגולת	תשרי	גולגולת
אייר	אוזן ימין	חשון	אוזן ימין
סיון	אוזן שמאל	כסלו	אוזן שמאל
תמוז	עין ימין	טבת	עין ימין
אב	עין שמאל	שבט	עין שמאל
אלול	חוטם	אדר	חוטם
-----	פה	-----	פה

ונסדר סדר החודשים והספירות :

ק"ץ - נוקבא		חורף - דוכרא	
ניסן	חסד	תשרי	חסד
אייר	גבורה	חשון	גבורה
סיון	תפארת	כסלו	תפארת
תמוז	נצח	טבת	נצח
אב	הוד	שבט	הוד
אלול	יסוד	אדר	יסוד

⁵ בראשית, ה' ב'

הנה מצינו בדברי האר"י הקדוש¹ ואלו
דבריו: "דע כי בחינת כל החדשים הם
במלכות אבל נחלקים לב' בחינות הא' הוא
בהיותה מצד עצמה והב' הוא מצד הזכר
וכמו שיבאר בע"ה. ודע כי כל החדשים נק'
ראשי חדשים לפי שכולם הם בחינת ראש
כמו שיתבאר"

וממשיך רבנו האר"י² "ונתחיל בו' **חדשי**
הק"ץ כי הם בנוקבא והתחלתם מניסן כי
לכן כל חדש וחדש יש בו מספר ימים רבים
שהם ל' יום בכל חדש, להורות כי הם בחינת
ראשים, שכל ראש מהם כולל בחינת ימים
רבים.

והנה ניסן הוא גולגולת הנקבה.
אייר וסיון תרין אודנין דילה.
תמוז ואב תרין עיינין דילה.
ולכן נחרב הבית בב' חדשים אלו בסוד "עיני
עיני יורדה מים"³ כי הם תרין עיינין כחות
הדי, וכבר נתבאר אצלנו בהקדמת ביאור
אדרת האזינו כי העינים הם נצח והוד ולכן
נחרב הבית עיקר חורבנו בחודש אב, שהוא
עין שמאל שהוא ההוד בסוד "כל היום דוה"⁴
שהוא היפוך אותיות הוד.
אלול הוא בחוטם.
והנה נשאר בחינת הפה שלה שאין לו רמז
בחדשים.

¹ שעה"כ דרוש א' בדרושי ר"ה

² שם

³ איכה א' ט"ז

⁴ שם א' י"ג

יוצא מדבריו שחודשים טבת שבט הם
בבחינת ספירות נצח והוד, והם כנגד חודשים
תמוז אב, אלא שטבת שבט הם בזכר
[דכורא] ותמוז אב בנקבה [נוקבא].

ומאחר שתמוז אב הם מצד הנוקבא
הדיניים בהם קשים וזה סיבת חורבן הבית
בחודשים אלו, אך לעומת זאת טבת שבט
בהיותם מצד הדוכרא [זכר] אע"פ שיש בהם
דינים, הם אינן קשים כי הזכר ממתקם, אך
היות ובשרשם יש דינים יש לנו צום ותענית
בי' בטבת.

והנה באם נשים לב נראה כי ראשי תיבות
החודשים והספירות שלהם – נ"צח ה"וד
ט"בת ש"בט ירמוזו למילת "השטן", שמצד
הדינים רצה הוא לקחת לשליטתו גם
חודשים אלו שיהיו מושפעים ממידתו,
כאשר יש בידו חודשים תמוז אב [שכנגדם
בנוקבא].

וידוע הוא שעל יעקב אבינו נאמר "מטתו
שלמה"⁶ כי כלל נשמות ישראל יצאו ממנו,
עומד במידת התפארת מרכז הקן האמצעי⁷,
הוא אשר אמרה עליו התורה⁸ "ויותר יעקב
לבדו ויאבק איש עמו" ופירש"י⁹ "ויותר
יעקב - שכח פכים קטנים וחזר עליהם:
ויאבק איש - ופירשו רבותינו ז"ל:
שהוא שרו של עשו ...".

ויש לשאול על מה ולמה היה יעקב אבינו
מיצר על פכים קטנים?
ועוד איש עשיר כיעקב, בעל שתי
מחנות, עבדים ושפחות, יהיה עסוק בפכים
קטנים?

ועוד יש לתמוה על מה שתרצו רז"ל¹⁰ א"ר
אלעזר: נשתייר על פכים קטנים מכאן
לצדיקים שחביב עליהם ממונם יותר מגופם
לפי שאין פושטים ידיהם בגזל", והרי בזמן
שהיה מעבר לנהר והמאבק עם אותו מלאך,
יכול היה להכניס פי כמה וכמה בעסק פשוט,
יותר משווי הפכים ההם?

ולחבין את מעשה יעקב, צריכים להעמיד את
מיטתו שלמה, היינו כי כל נשמות ישראל
כלולים בו, והוא נושא באחריותם, כי יעקב
אבינו הוא נשיא הדור וכל נשמות ישראל
מתפשטות ומאירות ממנו, בחיר האבות,
מובחר שבהם, על כן בו נאמר¹¹ "משפט
לאלוקי יעקב" – באשר כל ראש השנה
מתקיים משפט המכריע כמה אלוקות
תתגלה ליעקב דרך הנשמה הכללית שבדור.

על כן יתברר כעת מדוע חזר יעקב על פ"כים
ק"טנים, כי גימטרייה שלהם מילת שט"ן,
ועל כן לא רצה להשאירם בחלקו, כי "זה
לעומת זה עשה האלקים"¹² ואם יהיו בידי
הקדושה יהיה תיקון חטא אדה"ר, וכמאמר
הזוה"ק¹³ " דהא יעקב דוגמא דאדם
הראשון הוה, (ושופריה) דיעקב שופריה
דאדם הראשון הוה".

ועוד היות וראה יעקב אבינו את כל הדורות
ואשר יקרה אותם בכל דור ודור כנאמר¹⁴
"ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה
לכם את אשר יקרא אתכם באחרית
הימים". ודרשו חז"ל¹⁵ " אמר רבי שמעון בן
לקיש: ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו

¹⁰ חולין צ"א

¹¹ תהלים, פ"א ה'

¹² קהלת ז"ד

¹³ זוהר חלק א דף לה ב

¹⁴ בראשית מ"ט א

¹⁵ פסחים נ"ו א

⁶ מדר"ר שה"ש עה"פ כלך יפה רעיתי

⁷ דת"י

⁸ בראשית, ל"ה כ"ה

⁹ שם

ואגידה לכם. ביקש יעקב לגלות לבניו קץ
הימין, ונסתלקה ממנו שכינה..”

וראה יעקב אבינו את חורבן הבית הראשון
והשני, וראה כי רוצה שט”ן¹⁶ לקחת גם את
חודשים טבת שבט שהם כנגד חודשים תמוז
אב¹⁷ על כן ”ויאבק איש עמו עד עלות
השחר” הרומז לגאולה העתידה ”אז יבקע
כשחר אורך וארכתך מהרה תצמח והלך
לפניך צדקך כבוד ה’ יאספך”¹⁸.

וכשמגיע השחר היא הגאולה העתידה
”ויאמר שלחני, כי עלה השחר”¹⁹ ואיני יכול
לקחת יותר ממה שיש בידי ”ויאמר לא
אשלחך, כי אם ברכתני”²⁰ לוקח יעקב מידי
שט”ן את חודשים טבת שבט, כי טבת שבט
גימטרייה ”אם ברכתני” עם הכולל.

ולהבין עניין תוספת השם כנאמר²¹ ”ויאמר,
לא יעקב יאמר עוד שמך כי, אם ישראל”
רמז המלאך כי ניצח יעקב ולקח ממנו את
חודשים טבת שבט, ולא יוכל להשפיע עליהם
אלא במעט מה²² ²³ כי ”יעקב ישראל”
גימטרייה טבת שבט בדיוק.

אך לעומת זאת יודעים אנו כי בחודשים אלו
נעשה תיקון השובבי”ם²⁴ היות ויש בהם
דינים מצד הדכורא כנ”ל, על כן היה יעקב
אבינו נלחם בשרו של עשו שט”ן ובמאבקו

עמו נאמר²⁵ ”וירא, כי לא יכל לו, ויגע, בכף-
ירכו; ותקע כף-ירך יעקב, בהאבקו עמו”
ופירשו רז”ל²⁶ ”ויגע בכף ירכו נגע בצדיקים
שעתידין לצאת ממנו” הוא ענין זרעו וזרע
זרעו, תיקון היסוד, הרומז לתיקון העוון
הידוע²⁷.

ונחזור לענין – הנה מצינו במשנה²⁸ ובגמרא²⁹
”אמר רבן שמעון בן גמליאל: לא היו ימים
טובים לישראל כחמישה עשר באב וכיום
הכיפורים” וכשם שט”ו באב שמחתו ומעלתו
כמעלת יום הכיפורים כי בו נמתקים הדינים
”כי ביום הזה יכפר עליכם, לטהר אתכם:
מכל, חטאתיכם, לפני ה’, תטהרו”³⁰ ומכוח
המתקת הדינים הללו מתמתקים דיני חודש
אב, ומיום ט”ו ואילך מתחילים ימי הרחמים
והסליחה להתעורר.

והנה עוד טעם למיתוק הדינים בחודש אב
ביום ט”ו שלו הוא כדברי הזוה”ק³¹ ”
דקיימא סיהרא באשלמותא, מאי
באשלמותא, דקיימא בחמשה עשר”

כך הוא בחודש שבט שהוא כנגד חודש אב
בדוכרא בט”ו שבו ראש השנה לאילן, יום
טוב, וכדברי מוהר”ח³² ”כבר כתבנו סדר
המועדות, בחג הפסח עד ט”ו בשבט, נצח.
פורים, יסוד. חנוכה, הוד. ולפי שפרשנו
במקום אחר, חנוכה בנצח, ופורים בהוד,
יצדק מאוד ט”ו באב ביסוד, ויגיד עליו ריעו
בט”ו בשבט, שהוא מלוי הלבנה, מלא כל
הארץ...”.

¹⁶ גימטרייה ”פכים קטנים”

¹⁷ כמובא בטבלה למעלה

¹⁸ ישעיה נ”ח ח

¹⁹ בראשית ל”ב כ”ז

²⁰ שם שם

²¹ שם שם כט

²² בהיותם בדוכרא בספירות נצח הוד שלו ויש בהם

דינים מעורבים בחסדים

²³ הוא צום י’ בטבת

²⁴ ר”ת פרשיות שמות וארא בא בשלח יתרו מששמים

²⁵ בראשית ל”ב כו

²⁶ ילק”ש בראשית ל”ב רמז קל”ב

²⁷ שז”ל

²⁸ תענית פרק ד’ משנה ז

²⁹ תענית ל”א

³⁰ ויקרא ט”ז ל

³¹ חלק ב’ דף פ”ה א

³² הקדמה לספר פע”ח דרוש סוד ט”ו באב וט”ו

בשבט

הנה השווה מוהרח"ו אלו שני הימים טובים למעלה אחת.

אך יש לברר שמה שאמרנו זה בחינת החודשים, אך בבחינת הזמנים³³ אמר האר"י בדרוש בית מועד³⁴ שחג הפסח הוא בחסד וראש השנה בגבורה, חג השבועות בת"ת חנוכה ופורים בנצח והוד, ולענין ט"ו באב וט"ו בשבט לא ביאר עניינם.

אך מדברי מוהרח"ו³⁵ שחנוכה ופורים הם בנצח והוד, נמצא שט"ו בשבט וט"ו באב הם ביסוד.

ולבאר ביתר ביאור: ראש השנה יום הכיפורים וחג הפסח הם מדאורייתא ועל כן הם בספירות חג"ת, ואילו חנוכה ופורים הן בנה"י כי כך הם כל מצוות דרבנן, והיות שבחנוכה ופורים חייבים אנו במצוות דרבנן, הם שייכים לבחינות נצח והוד, שהם חסדים גמורים של אימא שמתפשט אורה עד הוד³⁶.

אך הנה לא מצאנו או התחייבנו בשום מצווה בט"ו בשבט אלא מצינו בו מנהג ישראל ביום החניטה של פירות האילן, ואם כן יוצא מכאן שאין ט"ו בשבט כשאר החגים שהם או בחג"ת³⁷ או בנה"י³⁸ אזי חג ט"ו בשבט הוא בחינת חסדים גמורים והוא ביסוד הכולל את כל החסדים.

והנה אמר עוד רבנו האר"י³⁹ שענין מועדים אלו רומזים להתנוצצות האורות העליונים

בזמנים הללו, ולפי הזמן כל אחד מתגלה לפי הזמן והשעה, אם בחסד, אם בגבורה, אם הת"ת או בנה"י, אם כן מצינו בדבריו שיש חג ביסוד ומוכרח הוא שמדובר על ט"ו בשבט.

כי כבר אמרנו שפסח שבועות ור"ה הם בחג"ת, חנוכה ופורים בנ"ה, ונותר היסוד בו ט"ו בשבט⁴⁰, "בחג הפסח עד ט"ו בשבט, נצח. פורים, יסוד. חנוכה, הוד. ולפי שפרשנו במקום אחר, חנוכה בנצח, ופורים בהוד, יצדק מאוד ט"ו באב ביסוד, ויגיד עליו ריעו בט"ו בשבט, שהוא מלוי הלבנה, מלא כל הארץ.

והואיל ששבע מעלות יש בט"ו באב

- א. הותר שבט בנימין לבא בקהל.
- ב. הותרו השבטים לבא זה בזה.
- ג. ובו ביטלו המבטל עלית הרגל.
- ד. וכל הנטיעות של אותו יום, פסקה ערלה שלהם לזמן מועט, שהוא ב' שנים ומחצה דווקא.
- ה. ובו כלו מתי מדבר.
- ו. ובו ניתנו הרוגי ביתר לקבורה.
- ז. ובו תבר מגל, שכל אותו יום כורתין עצים למערכה ותו לא, אלו הם ז' מעלות טובות של אותו יום, המכונה ליסוד, שהוא ז' בכל מקום.

וכבר השווה מוהרח"ו⁴¹ את ט"ו באב וט"ו בשבט, הרי חג ט"ו בשבט עומד הוא ביסוד בכללות כל החסדים.

והנה יש מקום לשאול מדוע צריך שיהיה תיקון בשני פעמים ט"ו באב וט"ו בשבט, ואילו בשאר הזמנים כל חג מתקן לבדו?

⁴⁰ ועיין פע"ח סוד ט"ו באב וט"ו בשבט
⁴¹ שהביא מדברי רבו האר"י

³³ המועדים

³⁴ ובעוד כמה מקומות

³⁵ פע"ח

³⁶ עיין שעה"כ פרק ד', וכן ספרא דצניעותא פרק א, שעה"כ כוונות ק"ש דרוש ח, רע"א מהימנא ספר במדבר פרשת פנחס דף רכג/ב

³⁷ זמנים דאורייתא

³⁸ זמנים דרבנן

³⁹ דרוש בית מועד

ועוד הרי מצינו שחג השבועות שהוא
בת"ת גם הוא יהיה צורך בו בב' זמנים
על מנת לתקן?

להשיב על זה ניתן בב' אופנים:

א. ידוע שמידת היסוד כלולה מחסדים
וגבורות ועל כן בט"ו בשבט שהוא
חודש שנמצא בצד בדכורא אנו
מתקנים את החסד שבו, ואילו בט"ו
באב בהיותו מצד הנוקבא אנו
מתקנים צד הגבורה שבו, והיות
שמידת היסוד היא בקו האמצעי
הכלול מב' הבחינות הללו⁴² אנו
צריכים ב' זמנים לתקנם כראוי.
והיות זמנים אלו⁴³ אין בהם מצוות
כלל הרי שונים הם בתכלית השינוי
מחג השבועות שהוא מצווה
דאורייתא, והוא יו"ט האסור
בעשיית מלאכה נעשה התיקון מכוח
התורה וקדושת היום.

ב. האופן השני לבאר הוא בהיות ט"ו
בשבט הוא בחינת היסוד וט"ו באב
בחינת עטרת היסוד, ולכן עיקר
השוני בין שני זמנים אלו, שבט"ו
בשבט נתקן ענין חניטת הפרי ראש
השנה לאילן, ואילו בט"ו באב לא
נתקנה שום תקנה כלל, אלא רק
מנהג ישראל לעשותו יום טוב.

והנה למדים אנו כי ראש השנה לאילנות
הוא יום ט"ו בשבט כנגד היסוד והוא יום
קדוש ומיוחד באשר נתקנים בו פרצופי
א"ק ועולמות אב"ע בשלמות בהיות
איל"ן גימטרייה שם הו"ה ואדנות⁴⁴,
קודשא בריך הוא ושכינתה.

והוא שאמרו במשנה⁴⁵ "באחד בשבט,
ראש השנה לאילן, כדברי בית שמאי;
בית הלל אומרין, בחמישה עשר בו"

כי מחלוקתם היא מצד שורשם כמובא⁴⁶
"... הלל ושמאי, ושניהם משרש הבל,
אלא שהלל הוא מצד החסד של הבל,
ושמאי הזקן מצד הגבורה של הבל..."

ועל כן סבר שמאי שראש השנה לאילן
היינו ליחיד קב"ה ושכינתא בייחוד שלם
הוא דווקא בהתגברות הדינים, בעת
שהירח חסר, כי אז העולם בחשיכה ועל
כן מקריבים בו שעיר ר"ח "ושעיר עזים
אחד לחטאת"⁴⁷ ועל כן ראוי שיהיה אז
תיקון היסוד הוא יוסף הצדיק "שטנו של
עשיר".

והוא כדברי הזוה"ק⁴⁸ "ובראשי חדשיכם
וגו'. וכי כמה ראשין אינון לסיהרא והא
לית רישא לסיהרא אלא שמשא דאיהו
רישא לגבה?

אלא ראשי תרין בכל ירחא וירחא ואינון
יעקב ויוסף דמתחדתי על סיהרא. וע"ד
בעו לחדתא לה. פרים בני בקר שנים.

אלא אינון דאמרה סיהרא דהיך
ישתמשון בה כחדא ואזעירת גרמה
תחותייהו. ואיל אחד דא איל דיצחק. וכי
אברהם לאן אזיל?

אלא בגין דאתער תמן עשו אתכניש אברהם
דלא יחמי ליה, ומאן איהו שעיר דר"ח.

⁴⁵ ראש השנה פרק א' א'
⁴⁶ שעיר הגלגולים הקדמה ל"ד
⁴⁷ במדבר, כ"ח ט"ו
⁴⁸ חלק ג' דף רמ"ח א

⁴² חסדים וגבורות
⁴³ ט"ו באב וט"ו בשבט
⁴⁴ יאהדונה"י – גימטרייה 91 כמנין אילן.

וזה סדרם:

כולו פרי	פרי בחוץ גרעין בתוכו	קליפה בחוץ פרי בתוכו
בריאה	יצירה	עשייה
ענבים	זיתים	רימונים
תאנים	תמרים	אגוזים
תפוחים	גודגדן	שקדים
אתרוגים	שזיף	קוקוס
לימונים	אפרסק	ערמונים
אגסים	שזיף	לוז
חבושים	משמש	אלונים
תותים	דובדבן	פיסתוק
חוזרר	עזרדים	צנובר
חרובים	שסק	בטמה

ויהי רצון לפני אבינו שבשמים שנזכה לתקן
עולם במלכות שד"י והיה ה' למלך על כל
הארץ אמן ואמן.

ובגין דזמין לאתערא תמן עשו דאיהו שעיר,
אתכניש אברהם ולא אשתכח תמן.
יחזק אשתכח תמן דרחימו דיליה לגביה
כחמרא על דורדייה.

יעקב אשתכח תמן לתברא אנפוי.
יוסף דאיהו שור (ס"א שטן)
דיליה לגבי רחל..
והיות ובראש השנה לאילן הוא ביסוד הרומז
ליוסף הרי זה הזמן הנכון לייחוד קב"ה
והשכינה.

ואילו לשיטת בית הלל "בחמישה עשר בו"⁴⁹
הוא משום שבהכרח היות ואין התיקון שלם
אלא בקו האמצע, היינו ביסוד כשהוא כלול
מחסדים וגבורות ממותקים הן מצד הדכורא
והן מצד הנוקבא, והירח במילואו בבחינה
של "סיהרא אישתלים" ובחינת יעקב הכולל
את יוסף, וכדברי האור החיים הקדוש אומר
שיוסף כלול בו"ו של יעקב "וזכרתי, את-
בריתי יעקוב"⁵⁰ דווקא בברית היינו ביסוד
שנכלל בו עטרת היסוד, והוא רק בשלמות
הירח באתר שלים, על כן אמרו בית הלל
שראש השנה לאיל"ן הייחוד הקדוש שם
הוי"ה ואדנות מתקן את א"ק ואביע
בשלמות.

ומכאן נבין סדר שלושים מיני פירות שתקנו
בסדר ט"ו בשבט. כי נחלקו הם לג' קווים.
א. פרי גמור – כנגד ימין
ב. פרי בחוץ וגרעין בפנים – אמצע
ג. קליפה מבחוץ ופרי בפנים צד
השמאל.

⁴⁹ ראש השנה פרק א א
⁵⁰ ויקרא כ"ו מ"ב